

משה שרת

תשובה למשורר

הכנו של המעמד לא היה התפיש רוח מדינת ישראל עם איוה רע הכי רות, עם איוה פהיתות או פגיעה לעצמי מה. תכנו היה הופעתה כקיימת וכתור בעת. שאלמלא היא לא היה ענין השילוח מיהם בא לעולם כלל. ומעמדנו כולו לא היה משתנה ונשארנו נוחלים אי כבוד. ה.

אמר נתן א': כנגד זה (ז"א כנגד החיוב המוסרי הגדול שבהסכם) יקיים ועומד (ז"א כשבורן השלישי שבצור) ענין המגע והפגישה עם גרמניה פנים אל פנים, מגע ופגישה אשר ההרגים הלמרו אותם וחזו אותם בצורה אחרת להלוטין...

מה פירוש הדברים? מי מאתנו יודע מה הוא ומה הלמו ההרגים? והאמנם דלום אחד וחזון אחד היה לכלום? אם ניתנה הרוח לשער ולגוש, מותר לא לגרום כי יקרהחזון של בעלי הנפש שבתוכם היה גאולת ציון וירושלים ע"י שארית הפליטה ולשמה האין סמוך לכו לכך בכיסופי אנשי הגיטאות שגמרו לנו בפי הנותרים בהיים? אבל אם מדובר דוקא בחלומם של ההרגים על "הנגוע והפגשה" עם אומת המרצחים ואם הנחתו של נתן א. היא כי חלום זה היה על "נקם ושילם" — אלו לאינו מסקנה מחייב הדבר אותנו, החיים, אותנו, נושאי דבר עצמאות ישראל בארצי?

האמנם נישא נפשנו למלחמת עולם חדשה, למען נזכה לעמוד בה פנים אל פנים מול גרמניה בהזית קרב ולניסן קום נקמת המוני אהינו בחרב ובאש? האלה יהיו שאיפתה המדינית וחזון זה המוסרי של מדינת ישראל? אי שמא נשגה ותנחםם בהזייה של מוסק נקם אגדי על גרמניה שיוערך בידי ישראל לבד — מהרורה הדשה של מלחמת דוד וגליית על רקע האנטיגיה האטומית והטס הסילוני לעיני כל אומות העולם? המטעונו רחב ומחזות עוועים כאלה ישאב עמנו את חשראזי חיו? אבהם נפרנס את נפש הנוער ועליהם נחנך את המוני העם? או אר לי נספיק במועט ונתמסר לטיפוח פולי חן הנקם לשמו — רצוני לומר, נ"י שא ביורעים את דבר הנקמה לשוא ונישבע לה אמונים אך מן השפה ולי הין, מבלי שתחיבנו שיגרת פינו לשום מצות עשה או לא תעשה אלא תשמש מטרה לעצמה ובוו בלבד נצא ידי הובתנו המוסרית כלפי ההיסטוריה האם בהרגלי מחשבה וברחשי נפש כא' לה, אשר הם לחוד וזרם החיים לחוד, נעשה דרכנו הממלכתית בעולם ונפתח את הכרתנו הלאומית בחוך המדינה וברבתי העם היהודי?

שוב ושוב — אם לנקמה, הרי רק (סוף בעמוד 4)

נתן אין בשום פנים חלקי, ואני תקוה כי אין חלקו של נתן א. עם הגורמים אחרים קיבוצית עד חרמה ועד כוץ הדורות — גידסה השוכה ומרושעת אשר אנו עצמנו נפלגו קרבן לה. גם אילו אין לזהות עם הגרמנים ולהרשיע על וועותיהם אי שהים גרמנים שלא דבק בהם קורטוב סאווה טומאה, ומ' הם שעמדו בפניה בפועל ממש במידה שיכלו. יתר על כן, אני דוחה לחלוטין את שיגרת התעמולה הכוזבת המד' ביקה בסיטונות על משטר השלטון הקיים כיום בגרמניה המערבית את תו הקלון של "גיאורנאציזם". אעפ"י כן, דברי החשבון בין העם היהודי לבין גרמניה והחזום הפעולה ביניהם טכונה עמוק בהכרחי היהודית והישראלית ולא פעם נתתי ביטוי פומבי להם.

דעם כל זה — ודוקא משום זה — חנני מודה באשמה ומקבל עלי את הדין. אמת נכון הדבר: בכניסתי עם חברי לאותו אולם בארמון עירית לונד' סמבורג ובשבתי אל השולחן הארוך והצר מול נציגי האומה הגרמנית, הר' נש אשר השתלט על ישותי ומילא כל הדרי לבי עד לרחיקת כל תחושה אחי רת היה רגיש הגאווה והגאון. מדוע?

יען היה זה אחד מאותם רגעי השיא אשר כל החי אותם זוכה לתפוס מה' דש. במלוא חושיו וכאילו במישנהה כחי. את תכנה המהפכני, המשנה גר' רל. של התמורה ההיסטורית שהלה במעמד העם היהודי — את המהות הח' דשה שנוצקה לתוך המגלה חייו — עם תקומת מדינתו העצמאית. בעונו מיוחד עברתני חוויה תוממת זו דוקא ברגע הפנימי פניה אל פנים עם נציגי העם הגרמני. מה זלם שלטונם המ' מוגר של עם זה? תהילה להשפיל' נו עד עפר ולבסוף להכחידנו מעל פני האדמה. מה סימלה פגישתנו זו עם נציגיו? דבר היוחנו לא רק חיים אלא מופיעים כנאמה עצמאית מולו ודבר הופעתם הם כנושאים וכמודים באחי ריזיה להרס ולגזול ומשלמים מה שיש בידם לשלם. אם יש לזכור על נקמה, יהיו נקמתנו — נקמת ההתעלות. לכן אמרתי במסיבת העתונאים: בפגישתי עם ראש ממשלת גרמניה המערבית וחתימתי המשותפת אתו לא הרגשתי אלא גאווה על ההפגנה שהי' תה כאן לכוזה המוסרי של מדינת ישראל ועל הרמת קרנה בעיני אומות העולם.

(כעבור שבוע הודיעני אחד מצויי ישראל במערב אירופה את ההגדרה שנתן להסכם השילומים אחד מטובי המדינאים בארץ שרותו. הוא אמר: "להתחייב את גרמניה הכלתית מנוצחת למעשה, לפי מצבה כיום, על כתב האשמה כה חמור נגד העם הגרמני — זהו הישג מדיני ומוסרי שאי אפשר כלל להגשים בחשיבותו").

האמנם התכחשתי בדברי אלה לרגי שות עמי?

שהיטות נעשו בעמנו מקדמת דנא. זכרונות זדעה ביעתונו בכל דור ודור. עלבון צורב ויצר-נקסראין-אונים סיר' פרו בלבנו תמיד. ואחרי כל נחשו של הרב והרס נפגשונו מחדש עם המרצ' חיים והחמסנים — אם רק לא גורשנו כעל פניהם. וגם אחרי שגורשנו נפ' גשנו שוב כעבור זמן; על כרחנו רצ' אפנו ועל המתנו נפגשונו אתם, כל ממילא נתקלנו בהם ונדרקנו לתורם שוב ושוב בדרך נדורינו ובגזירת אד' דת-היו של גורלנו. ונפגשונו עמם מה' דש, כיצד? לא רק ללא שילומים וכפרת עוון, ללא חרטה ופיוס. אלא כל שינוי במעמדנו אנו — שוב בבושת חולשתנו הממארת, שוב כשהיינו תלרי יום לנו מנגד ורכושנו הפקר, שוב כשאנו הרדים לכל רוח רעה ומיחילים לרהמי שמים.

והנה בפעם הראשונה לאחר שלשלת ארוכה של כעשי טבה וטוד, רדיפה והשפלה, הל מיפנה — גואל כבוד, שם קץ לעלבון, פותח פתח לעתיד אחר של מעמד ויחיים. ספק אם באיוה אקט מדיני בא מיפנה זה לידי ביטוי כה רב משמעות — משמעות מדינית ומוסרית כאחד — משמעות היסטורית במלוא מובנה של מלה כיבדת-מסורת זו בהכרתנו — כמו בהחיימת הסכם השילומים, ודוקא בפגישה ישירה, פנים אל פנים, העל ואת לא נתגאה? הייפאל אם הרגשת גאון זו משתלשלת על כל רחשי הנפש, מדבירה תחתיה כל רגש אחר?

לא בעצם הפגישה עם נציגי העם שמתוכו קמו המרצחים ובשמו נעשו מעשי התועבה היה החדוש ולא ממנו כשלעצמה יש להודיעו כאילו ראשר נה היא בתולדותינו. פגישות עם נציגי ני עמים ששפלו דימו ואפילו עם מש' טרים שופכי הדם היה חיו, כאמור, בכל הוורות, ולא חשוב שלא מקיימו "רשמית" אלא רק, "עובדתית" — אם כי גם פגישות "רשמיות" לא הסרו, של שתדלני עם מוכה עם שלטון הדמים אי עם יורשו, מהן פגישות טראגיות ומחן מחפירות. כולן היו מוכרת עור' נות עבר, אות לסכנות עתיד, סמל לעלבון קיים ועומד. החדוש המועז — החדוש הכביר והמרנין — היה באופי הפגישתי. שכולו אמר כיה וכבוד לנו, מטמיל וסמלי כאחד, גם עליה מוסרית לצד שכנגד עם בשורה לכין האנושי כולו. את החדוש הזה של המגישה, נתנה לנו מדינת ישראל. קיר' מה וזימחה וכוחה המוסרי הם שהני חילונו את החייג. אלמלא המדינה לא היתה מתקיימת פגישה כזאת. וכשם שהמדינה היא כבוד, כך הפגי' שה שנתקיימה אך ורק הודוה לה — כבוד היא, ועליה, גאווה.

טדוות-הימים לא הניחו לי להגיב מיד על מאמרו של נתן א. בתשובה לשיר "החן" (דבר) מיום כ"ז באלול). אתו ואת הקוראים הסליחה על האחר. א.

נתן א. יצא להשיג על דברים שאי כרתה בלתימת שתונאים לאחר שובי מהחיימת הסכם השילומים בלונד'סבורג. בהם חלקתי על גישתם של כמה מהס' החיבים. את "ענין השילומים, הרואים בהסכם לפי דברי, הישג המרי מזה עמס ויתור מוסרי מזה". עטנתו היתה ראשונה. כי ער כמה שהוא זכור, לא באה התרבה כנו כלל לידי ביטוי, ואם נתבי ווגלי, לפסוק "מסויים ב.טור השביעי" שנתפרסם ימים אחרים לפני כן, הרי גיליתי בו פנים שלא כחלכה; שנית, כי מעוקרב של. ענין טעות בידי, באשר לפי הפרכתו שלו הרי גם הצד הממרי שבהסכם יש "בו הישג מוסרי ולכן יש כן התנגדות" לא בין הומר ומוטר אלא בין מוסר ומוטר.

והנה המענה הראשונה אינה קרשית כלל. אמנם הנני קורא ותיק ולרוב נל' חם של "המור השביעי" — מכל מקום, גילויי-רום, ו"ל של "דבר" שנפקד בו מקומם של אותו "סור" מנהילני תמיד אכזבה — אבל מותר לי, לפי עניות דעתי, להכתמך גם על מקורות אחרים אשר לא כולם מוכרחים להיות גל' יים לנחן א. אפשר קיבלתי מכתבים פרטיים בהם הובעה דעה זו? ואפשר עמעיתה בעלפה מפי אנשי-שיחיו? ואפשר, באה לידי ביטוי בישיבות שהשתתפתי בהן? כוף סוף שיביעות דברים וקריאת דברים הם התעסקר ה' וס'יגום. ואני שומע וקורא דעות מדעות שונות.

הקטנה הסבה היא לכאורה יותר ויצונית. אבל לכל היותר יש בו, אך ונוספת דיוק לביטוי מחשבתי — "שום פנים לא תפוסה מנוגדת לה" — וגם ההוספת אינה אלא כחלם הסערה, ולי מעשה אינה מעלה כלל. יען באמרי "הישג המרי" ראיתי עצמי פטור מל' פריש כי אינו מתכוון כאן לטובת הנ' את של בעצ קלוקל; כי זהו "הישג חנונית" לא למען סתם ציבור של יהודים אלא למען חוד מלכותה מדינת ישראל בעצמה ובכבודיה. ואת אמרת יש בזה הויתור קדנו של הנכס הנעלה ה' יק' ביהודי שנפל בחלק עמנו מדור רי. הרוחה: כי יש צידוק מר' סויר-היסטורי: גילוי להישג המרי זה באושר זכה-ינו מדינה שהנה מורשת העם-היהודי והסכוף, המעונה והנרדף, ובאשר התיקנה ובכיוונה הנשמי תלרי יים כוחה, ובכבודה לפתור לבוא — הכוח והכבוד אשר בהם תגובתו ה' עילתה: — והאצילה ביותר — של העם השבור כלפי חומסיו ומרצחיו; וכר' לי ורובלי וכולי. כל המרבים האלה הם והיוצאים בהם. הריהם בעיני מוס' כלות ראשונים. הם נאמרו ונרמזו פע' מים-אין-סלסוח בפי אני ובהרבה יחו' כשרון וטח פכנוע בפי אחרים המ' בים מנני. בעל פה מעל דוכים צ"י בור-דוכים מעל דפי עתונים, ואיני מודה בתובה לחזון עליהם במפורש בכל שעת כושר.

לאמרת: ש"ל דבר ולגופו של ענין. חן גם נתן א. כשהוא מעיר שבט לשר' נו עלי-ההישג החמרי" ביש המזל שלי וקובע — בכל תוקף התכרה של מה' יוב גמור — כי "השבת הגולה לידי המדינה היהודית" יש לראותה "לא כהישג המרי" כי אם כציווי וכצוואה" וכך, נהאית לו. גם חוספת הכת ש" עד זה עשוי לתת למדינה, הריחו מתכונן בתכלית הפשטות להשבת הנ' זילה לתפ' רי' ה. ע"י תשלומים שב' עין, המתבטאים ברלק ובמכונות וכ' חמרי גלם נכ' — הוזה אמר, הוא מרים על נס ופוסף מעמטה מוסרי דר' קא את' ההישג החמרי" אם כן הדבר — מהו הויכוח התיכן המתלוות?

ב. גיקורת עיר יתר רציעת נמתחת במי נתן א. — ובה יש לראות את מרכו הכבוד של דבריו — על דינור אחר, של באותה מסיבת עתונאים הלא הוא" כי בצאתי ללונד'סבורג לא דא' ה' עצמי וקוק לתנזומים ולעידוד וכי בשעת החימתי על ההסכם עם ראש ממשלת גרמניה המערבית לא הרגשתי אלא גאווה.

תיחי לו כי אינו מקשה מנין לי כי מישנה נתכונן לנחמני ולשודני. כאן הרי לא יבולתי אפילו להיכנס בפי רוח מוטעה של פסוק ב.טור השבי' ע"י! אבל מה אפשר אם קיבלתי מכת' בים ומתקאות המביעים דוקא תנזומים ועידוד וקריאת בהם ביטוי לתלך רוח מסויים בציון שהצדיק בעיני הגובה פומבית.

דבר אלה לא ישרו בעיני נתן א. קודם-כל מסתא לשונם וסגנונם: "די' בורים וטים — ובטים — וכאומצים יתר על המידה"; "פסד קום תקופים ומנוקעים". לקבל מידו עשור, עברי מהונן וברוך-השראה ציון לא מוכ בעד סגנון הדברים אי אפי הביטוי אין זה מהדברים הקלים בעיני אעפ"י כן, לא שיכנע' ת' הביקורת הפסקנית. נניח כי נתן א. עצמו לא זכשל מעורר ביהודי "בטח" — למשל, בכותרת באמרו: או נניח כי לא יצא מתחת ידו "פסוק מהוקצף" באשר כל ליטוש הועבה הוא לו, או נניח כי הוצאת משפט גנאי סגנוני-במקצת על סגנונם של האשלים (נתן א. כורך אותי עם כל יתר ראשי העושים בהסכם) אין זה עצמה מידת-מה של תקיפות; או נניח אפילו כי ב.טור השביעי" אין אתה נתקל לעולם בפסוק. באומץ' כלשהו — אמנם לשם מטרה כטרה בחכלית ואף געלה כחרון למשל. מה מזה? כלום העדרן של כל המגרעות החמרי רות האלה הוא בלבד, דיו להכסיר ולהצדיק את הדעה המובעת, ולעומת זה ואם מציאותם של איתם פגמים חמורים ופוסלת-את הדעה לחלוטין? כל'עצמי' חנני לא רק חסיד לשרי רת'אישל נתן א. אמטמשת לרוב ביר' סויר' מה מקורי וקולע לתגובות ציבור דיות המפליאות בעמקתן ובדקות ההבי' שנה שבהן, אלא כלהם אני פאוד גם את לשונו וכגנונה. כלהם שנים זה לא אהלוק לפעמים על דעתו?

הפת ונסכים טראש כי כל אחד וא' הד' יושאי להתנבא בסגנונו, ובלבד שיכתוב עברית נכונה ונייהל את היר' כוח-להנבם של הדברים.

ג. ובכן- נתן א. מקטרב עלי כי בתתי ביטוי להנבא הגאווה, ותו לא. לרגל טקס החתימה על הסכם השילומים — הצנפתי וטישטשתי רגשות אחרים המפעמים את לבו של ינודי" נוכח הקצוץ והפגישו פנים אל פנים בין מדינה ישראל וכין נציגי גרמניה באר' למו ישל פשא ומחן, והוא קובע, כי משמפוחה של התימת ההסכם, כאקט מדיני, אינה מחמצה בנימה של נצחון וקוית רוח בלבד.

נתן א. לא יחשוד בי כי פשוט שכת' תי את טבה המיליונים; או כי ניטס' טשה לדידי הוזהם של המרצחים ה' ריני מכיר בהם רק היות-ארם הקרויים נאצים ולא את בני העם הגרמני; או כי נעמלמתי מדבר היות שרתמני לח' הימה מהד שכנגד כן לאותו עם עצי מו-ולא עוד אלא גם נציגי הרשמי; או כי הלטה דעתי מלזכות את הויכוח העוקב ואת סדרת הרוחות הכנה — להוציא לוותה הדימגוגיה והספסרות המפלגתית — שיעור ענין השילומים בציבורנו בארץ וברחבי התפוצות. אמ'

תשובה למשורר

(סוף מעמד 2)

פנים עם החנימה. אך מה החושך שהטילה החתימה לחיינו? במידת צבא ההסכם לשנות משהו, מהי מנפת השינוי — להחשיך או להאיר? אפילו נגרוס סמכות בין ההסכם לבין הסכינות הקיימות, העשוי הוא לקרב את הסכנות או להרחיקן?

הוששנו כי עד כדי כך הננו חגיגי עבר ואמוני שיגרה. עד שגם הועזע העצום של ביבוש הקוסמיות לא חדל לל מהפכה בהכרתנו. הווינו קפצה קפיצה נחשונות קדימה ואילו הכרתנו לא הדיבקה את קצב ההתקדמות ועד דה מפגרת — עודה מתלבטת במושגים בים וברחשי נפש שאינם תולמים את המציאות החדשה ויש שהם מפריעים או כאיימים להפריע לנו להפיק ממנה את מלוא הנוח האפשרי.

1.

בדבר אחד הנני מסכים עם נתן א.: יש להשמר מפני קלות יחס ופשיטנות מצד כולנו. מפני דוידור אל השיגרה והרגילות. אני גורס את האנחה הזאת כחלה קודם כל על הענין הגדול של היי דורנו — המדינה. שותף אני להרדה פן לא נישמר מסכנה זו של קלות יחס ודוידור אל השיגרה והרגילות; איני בטוח אם עודנו מוגנים בכפיית. וכס אדיר ויקר ביקורים זה אשר עליו ולשמו הורגנו כל הדורות בכל ארצות תבל בקרבנות תקוה נואשת יאשר עליו שפכו בנינו דמם רק תמול שלשום על פני האדמה. הזאת כלוחמי חרות; אשר כיבוסו הפך את מהלך דברי ימינו והישמל את דמיון העולם כולו; אשר תוצאותיו המטונות סדרי בראשית עודן רדיפות זו את זו לציניינו התמהות בשלשלת נסים מסמורת ובלתי פוסקת, הושפות לפנינו אפשרות יות חדשות לבקרים ומטילות עלינו מיבחנים בל ידענום — הלילה לנו להפטר חולין בחיי הדוד הזה הלילה לפרט לקטנות, הלילה לאבד חונו וללהכחש לאהריותה. באחת — הלילה לנו לרוקן את התקופה הגדולה מנשמתה. כל האזהרות האלו המתיחסות לכך לל הגדול של יעוד המדינה הלוחט על פרט אחד מהכלל והוא ענין השילור מים. הממשש ביסודי כה מובחק לאיזו כלל. אל נוריד מפעל היסטורי זה מהרמה הניסאה אשר מעליה הוא נשקף לעם היהודי ולעולם כולו. הענין גדול ואין לדון עליו אלא בדיבורים הנשמעים. רמית. נתן א. עצמו עשה זאת באותו טור שביעני, והבוא עליו ברכה על כך. הלבטים והקרי הלב על הסכם השילומים הם מאחורי כולנו. ההסכם — עובדה ביצועי — סיבוי אך תהליך השיכת הסיכוי לעובדה כבר החל. במידה שיתממש ההסכם, בנו ורק בנו תלוי הדבר לעשותו לאהנו מאבני היסוד האיתנות של בנין עתידנו.

אחת היא ואין בלתי. תשובתו התיס"טורית היהודה והניצחת של העם הירודי להתנקשותו השטנית של היטלר היתה הקמת מדינתו העצמאית וקייבוץ גלויותיו בתוכה. הופעת המדינה הזאת כתובעת עלבון וגובה שילור מים. אין בה אלא כבוד — לא למרות היות הדבר כרוך במגע ובפגישה פנים אל פנים, אלא דוקא משום כך. אם נצא לרגע מביטונות של התיס"טוריה למישור חיי יומיום, הרי יש להזכיר ולחזור ולהזכיר כי בין אם נקרא לזה "מגע ופגישה פנים אל פנים" או לא, הרינו יושבים כבר אל שילתן אחד עם נציגי גרמניה בהרבה עשרות של מוסדות ואיגודים בין לאומיים, ומספרם של אלה עודנו הרך ורב. למען הדיוק, מ240 ארגונים ומוסדות בין לאומיים בהם משתתפת מדינת ישראל, אם ע"י ממשלתה או ע"י אזרחיה. לפחות 100 מקילים כבר נציגות גרמניות. הוזה אמר, מנטיין לבודד את גרמניה עד לבידוד עניי מני רק פסיעת אחת. אכן יש ערד מדיני ומסרי לחרם שלנו — אבל אין זה נכס משומר העשוי לעמוד לעד. בנו הית תלוי הדבר לעשותו מכסיר יעיל — משדד מערכות ומ"שיג תוצאות — כל עוד כוחו אנו. הסכם השילומים לא איחר אמנם לבוא — הוא עצמו הזכה ניצחת לכך, ומ"בחינה זאת תשובה היתה ברכה בהצ"ייתו עד הלום — אך הוא גם לא הקרים בתרבה ומי יודע אם לא בא בשעה האחרונה.

1.

ועוד אמר נתן א.: "החתימה על ההסכם היא אקט מדיני שיש בו אור והושך ומיכות אש גם יחד". אחיך לשאל: איה חושך? בחיינו — הן בישראל הן בתפוצות — מרובים אמנם הצלילים. מהם כבדים ואפלים מאוד. המדינה מתבוססת בהולשותיה הפנר מיות, נאבקה עם מוטיה, נשטפת בנוי שולי חולין המאיימים לכבות גהלת אש קדשה. בתי העם היהודי יש פיניתי ואף שטחים נרחבים השקיעים באפי לה קודרת. יש מחשכים ויש אימים. קיימת ועומדת השכת זכרון הטבה. קיימת ועומדת השכת סכנות לעתיד. קיימת ועומדת השכת הניחוק וההסגר, כתימת הפה ודיכוי הנפש. המדינה משמשת לרבים רק גס רחוק של נוהם כמלי, כשירה קצרה להושיע. גם אין המדינה ערובה מההלטת בפני רדיפות ופרעות אם תפרוצנה בגלות מן הגלדיות — יש בה רק סיפלט לאלה שיצי ליהו להמלט. יש גלויות שבטחון תהייים בהן נראה כמחוסן לימים רבים. יש גלויות בהן הוא תלוי ועומד לעת עתה באין יודע מה ילד יום. כל הכחשלים האלה היו קיימים ועומדים לפני חתירת ההסכם ואין הם מתפורים בשום